

The Gleaner

Vol 1 (1963)

Ελληνο-Πολωνικά του 18ου αι.

Ι. Α. Θωμόπουλος

doi: [10.12681/er.9597](https://doi.org/10.12681/er.9597)

Copyright © 2016, Ι. Α. Θωμόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Θωμόπουλος Ι. Α. (2016). Ελληνο-Πολωνικά του 18ου αι. *The Gleaner*, 1, 268–271. <https://doi.org/10.12681/er.9597>

ΕΛΛΗΝΟ-ΠΟΛΩΝΙΚΑ ΤΟΥ 18ου αϊ.

Ένα γράμμα του Κυρίου Κ. Θ. Δημαρά για τον Boscamp μ' έφερε να κάνω μιὰ έρευνα στα Κρατικά Άρχεία της Πολωνίας, στη Βαρσοβία και στην Κρακοβία.

Άν και ο τελευταίος φοβερός πόλεμος άφάνισε πολλά χειρόγραφα, το μεγαλύτερο μέρος του θησαυρού των Κρατικών Άρχείων έσώθηκε. Η έρευνά μου έντοπίζεται στα χρόνια του Διαφωτισμού, ακριβέστερα στο δεύτερο μισό του 18ου αϊ.

Η πνοή του Διαφωτισμού και του Φιλελευθερισμού, που ζωογονεί δλόκληρη την Εύρώπη, είναι και στην Πολωνία πολύ ισχυρή. Η διπλωματική δραστηριότητα της Πολωνίας στον νοτιοανατολικό ευρωπαϊκό χώρο τη φέρνει σε συνεργασία με πολλούς Έλληνες που ζούσαν στην τουρκική τότε Βαλκανική και έκινούνταν για σκοπούς έμπορικούς ή άλλους από το Αιγαίο Πέλαγος ως τη Βαλτική Θάλασσα.

Κατά τη σύντομή μου έρευνα στα Γενικά Κρατικά Άρχεία της Βαρσοβίας (Archiwum Glowne, Ul. Długa 3, Warszawa) και στα Άρχεία Τσαρτορίσκι της Βαρσοβίας (Archiwum Czartoriskich Wkrakowie) συνάντησα μερικά όνόματα Έλλήνων του 18ου αϊ.

Στη Βαρσοβία κοίταξα κυρίως τη «Szafa Popielow» No 370 και 325.

Στην Κρακοβία ή έρευνά μου έντοπίσθηκε στα Actes relatifs aux Affaires Turques. Miscellanea Turcica.

Πολύ λυπήθηκα που δεν είχα καιρό να παρατείνω περισσότερο την έρευνά μου σ' αυτό το πέλαγος των πολυτόμων και πολυτίμων χειρογράφων (γαλλικών, πολωνικών, γερμανικών, ρωσικών, ιταλικών, τουρκικών και ελληνικών) που σε βοηθούν αποκαλυπτικά ν' αναστήσεις στο στοχασμό σου μέσα τα γεγονότα, αλλά και το κλίμα το ιδεολογικό της πολυσήμαντης εκείνης έποχής που έθεμελίωσε τις ιδέες του σημερινού νεοελληνικού κόσμου.

Δίνω εδώ άλφαθητικά τα όνόματα αυτά με τις αντίστοιχες πληροφορίες :

Βασμοῦλος Δωρόθεος, Άρχιμανδρίτης στην Πόλη. Σώζεται μιὰ βεβαίωσή του για τη γυναίκα του Κύπριου Γιώργη Κάλφα, τη Λοζάν-

τρα Γιώργη Κάλφα, ἡ ὁποία ζητεῖ τὰ περιουσιακὰ κατάλοιπα τοῦ συζύγου της ποὺ τὸν σκοτώσαν στὸ ταξίδι του πρὸς τὴν Πολωνία. Ἡ βεβαίωση ἔχει χρονολογία 4-3-1777 (Czart. 631, σσ. 201=405). Βλ. καί: Κάλφας.

Βουργάζος Κωνσταντῖνος. Ὁ πολωνὸς ἐπιτετραμμένος στὴν Πόλη Charles Adolphe de Boscamp Lasopolski προσλαμβάνει τὸν Αὔγουστο τοῦ 1765 στὴν Ὑπηρεσία τῆς Πολωνικῆς Πρεσβείας τὸν Constantino Vurnazo, Roumelien Grec de Religion; il parle l' hongrois, le valaque, le turque, le grec, le russe et le polonais». Τὸν τοποθετεῖ στὸ Zaleszczyk, ὅπου ἡ Πολωνικὴ Πρεσβεία εἶχε Σταθμὸ (ἐμπορικὸ καὶ διπλωματικὸ Πρακτορεῖο) στὸ δρομολόγιό Κωνσταντινούπολης-Βαρσοβίας (Czart. 625, σσ. 174=347).

Γεράκης Πέτρος. Grand Postelnik τοῦ Ἄρχοντος τῆς Μολδαβίας. Γαμπρὸς του εἶναι ὁ ἐπίσης Ποστέλνικος Νικολάκης Σουτσοσ. Κατὰ τὸ 1762 μένει στὸ Γιάσι τῆς Ρουμανίας. Σ' ἓνα του γράμμα τῆς 1 Φεβρ. 1765 γαλλικὰ γράφει στὸν πολωνὸ ἐπιτετραμμένο στὴν Πόλη: «Mon beau frère M. le Postelnik Nikolaki Suzzo m' ayant charge de continuer avec vous la correspondance...» (Czart. 623) Βλέπε ἐπίσης Czart. 622, σ. 718: Petraqui Yeraqui καὶ σ. 744: P. Jeraki, Grand Postelnik.

Γιακωβάκης Σπαθάρης. Σὲ περιγραφή τοῦ ταξιδιοῦ του ἀπὸ τὴ Βαρσοβία πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολη ὁ πρεσβευτὴς Boscamp, τὸ 1776 μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «L' épouse du Prince de Moldavie est fille de Monsieur Spatari Yakovachi, son 1er agent à la Porte» (Czart. No. 840, σ. 601). Στὸν ἴδιο τόμο, φέρεται κομιστὴς ἐγγράφου: «A Monsieur Pangali, à Yassi ou à Chocim, par M. Yakovaki (τῆς 30 Ὀκτωβρ. 1776).

Κάλφας Γιώργης. Ἐμπορευόμενος, ἀπὸ τὴν Κύπρο. Ἀπὸ τὴ Μεσόγειο ὡς τὴ Βαλτικὴ πηγαίνει περνώντας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὸν ἐδολοφόνησαν καθὼς περνοῦσε τὴν Πολωνία. Ἡ γυναίκα του Λοξάνδρα, ποὺ μένει στὴν Πόλη, ὅταν ἔμαθε τὸ σκοτωμὸ του, παρουσιάζεται στὴν Πολωνικὴ Πρεσβεία τῆς Πόλης καὶ ζητεῖ τὰ πράγματά του, τὰ ὁποία εἶχε οἰκειοποιηθεῖ ὁ Ἀντώνης Crutta, Ἑλληνο-Ἀλβανὸς ὑπάλληλος τῆς πολωνικῆς Πρεσβείας. (Czart. 631, σσ. 201=405), ὅπου βεβαίωση τοῦ Ἀρχιμανδρίτη Δωρόθεου Βασμούλου ὑπὲρ τῆς Λοξάντρας Γιώργη Κάλφα. Στὴ σ. 196-395 βρίσκεται ἀναφορὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου Charles Boscamp πρὸς τὸ δικαστὴρ τῆς Πολωνίας μὲ χρονολογία 14 Μαρτίου 1777 καὶ ἰδιόχειρη ὑπογραφή τῆς Λοξάντρας

Γιώργη Κάλφα. Στις σσ. 322=643 και 430=861 υπάρχει ἡ ἀπολογία τοῦ Antoni Crutta. Τέλος στή σ. 429=841 σώζεται ἡ αἴτηση τοῦ A. Crutta πρὸς τὸ βασιλιά τῆς Πολωνίας νὰ παρέμβει στοὺς Τούρκους ὑπὲρ αὐτοῦ.

Καρατζάς, δραγουμάνος τῆς Πόλης ὡς τὸ 1774. Βλ.: Ὑψηλάντης.

Λάσκαρης Ξενοπούλος. (Lascaris di Zenopoli). Γράφει ἰταλικά στὸν Giuliani, ἐπιτετραμμένο τῆς Πολωνίας στὴν Πόλη, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ «lungi viaggi in Lituania». Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι τῆς 21-1-1742 (Czart. 619, σσ. 98 καὶ 347).

Λογὰς Γιάννης. (Giovani Logas). Σώζεται ἰταλικὴ ἐπιστολὴ τοῦ τῆς 2 Μαρτίου 1743 στὸν Giuliani στὴν Πόλη ἀπὸ τὴν Dancica (=γεσμ. Danzig, πολων. Gdansk). (Czart. 616, σ. 399).

Λοξάντρα Γιώργη Κάλφα. Βλ.: Κάλφας.

Νικόβουλος Παναγιόδωρος. Grand Chambellan de S.A. Mgr le Prince de Moldavie, στὸ Γιάσι. Πολλὲς ἐπιστολὲς τοῦ ἰταλικές, γαλλικές καὶ μιὰ ἑλληνικὴ σώζονται, γραμμένες μεταξὺ 1760 καὶ 1770 σὲ διάφορους τόμους τοῦ Ἀρχείου Czartoriski στὴν Κρακοβία. Ἡ αὐτόγραφη ἑλληνικὴ ἐπιστολὴ τοῦ δείχνει καλὰ μορφωμένο πρόσωπο. Ξενοπούλος. Βλ.: Λάσκαρης.

Πάγκαλος. Διπλωματικὸς ὑπάλληλος τῆς πολωνικῆς Πρεσβείας. Μένει στὴν Πόλη, στὸ Γιάσι καὶ στὸ Chocim, ὅπου οἱ Πολωνοὶ ἔχουν ἐμπορικὰ καὶ διπλωματικὰ κατχοτήματα. Ὁ Πάγκαλος ἀνῆκε στὸ κινούμενο προσωπικὸ τῆς Πρεσβείας, ὡς διπλωματικὸς ταχυδρόμος καὶ ἐμπιστος ἀκόλουθος τοῦ Πρέσβευς. Διετέλεσε ἐπίσης καὶ γραμματέας τῆς πολωνικῆς Πρεσβείας, στὴν Πόλη. Ἐργάσθηκε καὶ στὴν Πολωνικὴ Σχολὴ Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν στὴν Πόλη. Σώζονται στὸ Γεν. Κρατ. Ἀρχεῖο τῆς Βαρσοβίας (Archiwum Głowne, Pop. 425) δύο ἐπιστολὲς τοῦ προῖσταμένου τοῦ Πολωνικοῦ Προξενείου στὴν Πόλη Everard πρὸς τὸν Πάγκαλο στὸ Chocim. Οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς εἶναι γραμμένες τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1776. Καὶ στὸ Ἀρχεῖο Czartor. τῆς Κρακοβίας No 626, σ. 253 καὶ No 840, σ. 589 καὶ συχνὰ στίς ἐκθέσεις Boscamp συναντοῦμε αὐτὸν τὸν Πάγκαλο. Εἶναι μᾶλλον Τζιῶτης ὁ Πάγκαλος αὐτός, ἀπὸ τοὺς Παγκάλους τῆς Πόλης, ποὺ συναντοῦμε λίγο ἀργότερα.

Παλλάδης Θεόδωρος. Ἀπὸ τὸ Γιάσι γράφει στὴν Πόλη στὸν πολωνὸ ἐπιτετραμμένο Giuliani στίς 23 Ἰουλίου 1740 εὐχαριστώντας τον «γιά τὴ σωτηρία του». Σήμερα στὴ Ρουμανία ἕνας ἀπὸ τοὺς πιδ ὀνομαστοὺς ζωγράφους λέγεται Θεόδωρος Παλλάδης· γεννήθηκε στὸ Γιάσι τὸ 1871. (Czart. 619, σ. 85). Βλ. καὶ τὸν ἐπόμενον.

Παλλάδης Κωνσταντίνος. Βλ. : Παλλάδης Θεόδωρος.

Σούτσος Νικολός. Ἀλληλογραφεῖ ἀπὸ τὸ Γιάσι μὲ τὸν πολωνὸ ἐπιτετραμμένον Giuliani στὴν Πόλη κατὰ τὰ χρόνια 1750-1760. (Czart. No 621, σσ. 213, 220 καὶ 289 καὶ ἄλλες).

Υψηλάντης Ἀλέκος. Ὁ προϋστάμενος τοῦ Πολωνικοῦ Προξενείου στὴν Κωνσταντινούπολη γράφει στὴ Βαρσοβία στὸν Charles Boscamp στίς 18 Μαρτίου 1774 : «...Je ne dois pas oublier de marquer à Votre Excellence que la place de vice-dragouman de la Porte ici a été donnée il y a 15 jours à Aleco Psilandi, après que le jeune Karatza, neveux du vreau dragouman de la Porte au camp en a été privé». (Warsr. Arch. Glowne, Popiel. 425).

Στὸ Εὐρετήριο τοῦ Ἀρχείου Czartoryski τῆς Κρακεβίας ἀναγράφονται καὶ ἄλλα ἑλληνικὰ ὀνόματα : Γαλάνης, Χρυσολωρᾶς, Εὐγένιος Βούλγαρης, Ἀνδρέας Βασιλειάδης, Φιλιππουπολίτης κ. ἄ. Δυστυχῶς δὲν εἶχα τὸν καιρὸ νὰ συνεχίσω τὴν ἔρευνά μου, μάλιστα καθὼς μὲ δυσκόλευε ἡ νέα σελίδωση τῶν χειρογράφων, ἡ ὁποία δὲν ἀντιστοιχεῖ μὲ τὶς παραπομπές τοῦ Εὐρετηρίου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἀνετη, συστηματικὴ καὶ ἐξαντλητικὴ ἔρευνα τῶν Ἀρχείων χειρογράφων τῆς Πολωνίας. Τοῦτο ὄχι μόνον γιὰ νὰ βρεθοῦν κι ἄλλοι Ἕλληνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν πολλὰ πολωνικά, ρωσικά, τουρκικά, ἰταλικά καὶ γαλλικά ἔγγραφα ἀναφέρονται σὲ γεγονότα καὶ ζητήματα πολὺ σημαντικά γιὰ τὴν ἱστορία τῆ νεοελληνικῆ : διπλωματικὲς ζυμώσεις τῆς ἐποχῆς, ἀλληλογραφία τοῦ βασιλιᾶ τῆς Πολωνίας μὲ τὸ Λουδοβίκο 16ο τῆς Γαλλίας, περιγραφή σεισμοῦ στὴν Πόλη, ἐξαγορὰ αἰχμαλώτων κ.ἄ.

I. Α. Θωμόπουλος